

**Posudek oponenta na diplomovou práci:
Michal Němeček, *Osudy vybraných čs. letců za 2. světové války a
komunistické totality*, FF UPCE 2022**

Práce M. Němečka navazuje na jeho předchozí bakalářskou práci obhájenou na obdobné téma v roce 2020. Jedná se o téma, které bylo za komunistického režimu záměrně necháváno stranou a jeho boom přišel až po roce 1989, kdy se doslova „roztrhl pytel“ s leteckou literaturou věnovanou druhé světové válce na západě.

V úvodu autor charakterizuje cíl diplomové práce, kterým je zpracování osudů československých letců za války a po válce. Trochu mi zde chybí definice toho, koho autor považuje za letce. Všechny příslušníky leteckých jednotek? Pozemní i létající personál? Tedy i mechaniky, zbrojíře, navigátory, střelce, etc., nebo jen piloty československých perutí? Možná také stálo za to hned v úvodu zdůraznit, že se bude zabývat pouze letci na Západě, neboť i východní čs. armáda měla svůj stíhací letecký pluk, později divizi (jak autor krátce konstatuje na s. 26-27 – zde jen upřesnění: Fajtlův pluk, později reformovaný na 1. čs. smíšenou leteckou divizi, neposkytl v rámci Slovenského národního povstání podporu slovenské armádě, ale 1. československé armádě na Slovensku, jak zněl její oficiální název, daný usnesením exilové vlády).

Práci rozdělil do dvou částí. V první se obecně zabývá cestou československých letců do exilu a jejich osudy na Západě, v druhé části se pak věnuje konkrétním osudům 12 letců, pocházejících z východních Čech.

Ke zhodnocení použitých zdrojů (kap. 1/2) bych samozřejmě mohl dodat řadu dalších možností pramenného bádání, např. v případě důstojníků československé armády je to fond kvalifikačních listin důstojníků (pozor, neplést s osobními kartami letců, které autor zná) ve Vojenském ústředním archivu – Vojenském historickém archivu (VÚA-VHA), kde se nacházejí nejen personální údaje, ale i hodnocení těchto důstojníků a další dokumenty k jejich vojenské kariéře. K fondu 37 VÚA-VHA jen poznámku: díky naprosto nesmyslné skartaci, ke které došlo v 90. letech, byla řada materiálů tohoto klíčového fondu pro čs. vojenské dějiny za druhé světové války nenávratně zničena. V zásadě však nemám k této pasáži připomínek, klíčové archivy a archivní fondy autor využil, stejně tak i k předložené metodologii diplomové práce (1/3).

V následující pasáži 2 autor stručně resumuje události bezprostředně předcházející 2. světové válce (tady bych upozornil jen na drobnou nepřesnost, František Moravec neutekl po 15. březnu 1939 „nejprve do Francie a poté i do Anglie“ (pozn. č. 6), ale odletěl se svojí zpravodajskou skupinou přímo do Anglie).

Sympatická je mi i terminologie, kterou autor v úvodu práce používá, jako je např. protiněmecký odboj, s nímž plně souhlasím, protože v dnešní době se používá

širší spektrum termínů (protinacistický, ba i nesprávný protifašistický), ale odboj byl ve své podstatě zaměřen skutečně protiněmecky.

Další část je věnována útěkům do zahraničí, které jsou dokumentovány vzpomínkami východočeských letců. Následují kapitoly 4. Přestupní stanice Polsko, 5. Francouzská anabáze. Zde možná jen malé upřesnění: československá nóta z 28. srpna 1939 o ustavení československé armády byla připravena a předána francouzské vládě vyslancem Štefanem Osuským, role gen. Sergeje Ingra byla v té souvislosti marginální (blíže viz autorovi známou práci Eduarda Čejky, *Bitva o Francii*, Plzeň 1994). Možná stála za úvahu zmínka o posledním pokusu o organizaci samostatných čs. leteckých jednotek ve Francii na podkladě uzavřené československo-francouzské smlouvy z 1. června 1940, jejíž naplnění se však v důsledku válečných událostí stalo chimérou.

6. kapitola je věnována službě čs. letců ve Velké Británii. Pozor na psaní anglických názvů (s. 24 a 93 Cholmondey Park – správně Cholmondeley Park – mimochodem nelze jej považovat za základnu, ale pouze za místo provizorního soustředění zbytků čs. armády po její evakuaci z Francie v zahradě zámku Cholmondeley, odkud se čs. letci přesouvali na letecké základny-depoty.) Činnost letců pak autor dokumentuje (kap. 6/2) na příkladech východočeských letců. V podkapitole 6/3 rozebírá v literatuře nepříliš frekventovanou problematiku každodennosti života letců ve Spojeném království. Také přehledně zmiňuje problematiku zajatých letců (kap. 6/5) či nacistické perzekuce (kap. 7). Dlužno dodat, že každá z těchto kapitol by svým významem vystačila na samostatnou publikaci. Totéž se týká i poválečných osudů čs. letců (kap. 9) a také osudů po únoru 1948 (kap. 10), která se věnuje i čistkám v armádě a politické perzekuci a z nich vyplývajících útěkům do exilu, opět vše dokumentované na konkrétních příkladech čs. letců z východních Čech.

Druhá část práce je věnována, jak už bylo naznačeno, konkrétním medailonkům 12 východočeských letců. V závěru pak autor resumuje závěry své práce. Diplomová práce je napsána na základě autorovy bezpečné znalosti literatury, ať už jde o syntézy, tak dílčí zpracování jednotlivých příběhů československých letců, stejně jako memoárové literatury, které se v posledních 30 letech objevilo velké množství. Také s povděkem kvituji záběr archivního výzkumu autora, ke kterému nemám zásadnější připomínky.

Probírám-li se jednotlivými medailonky vybraných čs. letců, mohu autorovi jen doporučit, bude-li dále ve svém výzkumu pokračovat a doplňovat, aby neopomenul fond Polský legion, uložený ve VÚA-VHA, legionem prošla většina čs. letců na své cestě na západ, jsou zde uloženy např. prezenční knihy příchozích do Krakova, také Deník Polského legionu a další prameny. Možná trochu neskromně bych také v případě Václava Procházky připomněl starou práci mojí a Zdeňka Bičíka, *Českoslovenští letci z Pardubicka ve druhé světové válce 1939-1945* (autor ji zná,

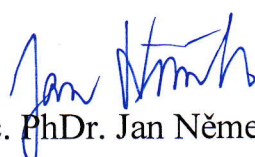
uvádí ji v jiných souvislostech) z r. 1992, kde má Procházka svůj medailon. Tam je také upřesněno (právě na základě pramenů z fondu Polský legion), že Procházka 16. července 1939 přešel hranice do Polska, v Krakově byl však prezentován pod č. 1228 až 25. července. U medailonu Josefa Švece (s. 99-100) uvádí, že byl prezentován na „letecké základně v Malých Broňovicích“. V Malých Bronowicích u Krakova však žádná letecká základna nebyla, byl tam tábor čs. vojenské skupiny (původně patřil Harcerstwu polskiemu), který Čechoslováci obdrželi od polských úřadů.

Z hlediska jazykového mohou konstatovat, že se jedná o zdařilou práci v komparaci s některými jinými kvalifikačními pracemi, byť někde by se drobné chyby našly (protektorát /s. 10 a jinde/ je třeba důsledně psát s malým písmenem na rozdíl od oficiálního názvu Protektorát Čechy a Morava), stejně tak termín „ruskou armádou“ (s. 104) je nepatřičný, předně šlo o mnohonárodnostní armádu Sovětského svazu, jejíž oficiální název až do roku 1946 byl Rudá armáda (Красная армия). Také jsou k nalezení překlepy.

Stejně jako řada dalších témat, i zde se nabízejí možnosti dalšího studia a rozvíjení daného tématu, ovšem to bude již další etapa diplomantova tvůrčího života. Možnosti se nabízejí (jsou ovšem limitovány nemalými náklady na takové bádání) ve studiu příslušných britských leteckých fondů Air Ministry či War Office v The National Archives v Londýně, byť je zde nutno upozornit na některé problémy s přístupností.

Závěrem konstatuji, že diplomová práce M. Němečka splňuje nároky, které jsou na tyto práce kladeny. Považuji ji za tvůrčí badatelský počín, je původním a originálním dílem, zpracovaným na základě literatury, archívního výzkumu i využití vzpomínek, přináší řadu nových a doposud nepublikovaných poznatků a to bez ohledu na některé výše vznesené připomínky, které jsou však dílčího, nikoliv zásadního charakteru. Po přepracování by si určitě zasloužila (třebas alespoň formou dílčích studií) publikování. Doporučuji práci k obhajobě a navrhuji klasifikovat známkou výborně.

V Praze 12. srpna 2022

doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc.